

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2024 НІКІТЧЕНКО Є. О.

УДК 658.1:339.9
JEL Classification: G30; F30

Нікітченко Є. О. Фінансове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності малих і середніх підприємств

Метою статті є дослідження особливостей фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних малих і середніх підприємств. У статті визначено роль і значення суб'єктів малого та середнього підприємництва. Проаналізовано сучасний стан малого та середнього бізнесу в Україні, зокрема динаміку кількості малих і середніх підприємств, їх питому вагу, кількість працівників, зайнятих на малих і середніх підприємствах, обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), отримані фінансові результати. На основі проведеного аналізу визначено основні тенденції розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу, які є активними учасниками зовнішньоекономічної діяльності. Так, за 2010–2022 роки спостерігається зменшення кількості малих і середніх підприємств, що свідчить про складні умови ведення бізнесу та наявні економічні труднощі, які впливають на розвиток вітчизняного малого та середнього підприємництва; присутня значна питома вага малих підприємств у загальній структурі підприємств України; малі та середні підприємства створюють велику кількість робочих місць; спостерігається збільшення обсягу доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за одночасного зменшення фінансових результатів малих і середніх підприємств в Україні. Зазначено, що фінансове забезпечення є ключовим елементом стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю малих і середніх підприємств. На основі проведеного аналізу сутності поняття «фінансове забезпечення» наведено авторське трактування даної категорії. У статті визначено структурні елементи фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, а саме: мета, завдання, функції, форми, джерела фінансування, фінансові інструменти та фінансові важелі впливу. Наведено порівняльну характеристику основних джерел фінансування зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу, зокрема прибутку, банківських кредитів, форфейтингу, лізингу, грантів, державних програм підтримки, краудфандингу, венчурного фінансування, ресурсів міжнародних фондів та організацій. Окреслено основні фактори, що впливають на ефективність фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності малих і середніх підприємств.

Ключові слова: фінансове забезпечення, зовнішньоекономічна діяльність, малі підприємства, середні підприємства, джерела фінансування.

Рис.: 4. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 12.

Нікітченко Євген Олександрович – аспірант кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)

E-mail: jeka.nikitchenkoo@gmail.com

UDC 658.1:339.9
JEL Classification: G30; F30

Nikitchenko Y. O. Financial Support of Foreign Economic Activity of Small and Medium-Sized Enterprises

The article is aimed at studying the features of financial support of foreign economic activity of domestic small and medium-sized enterprises. The article defines the role and importance of small and medium-sized businesses. The current state of small and medium-sized businesses in Ukraine has been analyzed, in particular, the dynamics of the number of small and medium-sized enterprises, their proportion, the number of employees employed in small and medium-sized enterprises, the volume of products sold (goods, works, services), and the financial results obtained. On the basis of the carried out analysis, the main trends in the development of small and medium-sized businesses, which are active participants in foreign economic activity, have been identified. Thus, during 2010–2022, there was a decrease in the number of small and medium-sized enterprises, which indicates difficult business conditions and existing economic difficulties that affect the development of domestic small and medium-sized businesses; there is a significant share of small enterprises in the general structure of enterprises in Ukraine; small and medium-sized enterprises create a large number of jobs; there is an increase in the volume of income from the sale of products (goods, works, services) with a simultaneous decrease in the financial results of small and medium-sized enterprises in Ukraine. It is noted that financial support is a key element of strategic management of foreign economic activity of small and medium-sized enterprises. On the basis of the analysis of the essence of the concept of «financial support», the author's own interpretation of this category is provided. The article defines the structural elements of financial support of foreign economic activity of small and medium-sized businesses, namely: aim, objectives, functions, forms, sources of financing, financial instruments and financial levers of influence. A comparative characterization of the main sources of financing of foreign economic activity of small and medium-sized businesses, in particular profits, bank loans, forfeiting, leasing, grants, government support programs, crowdfunding, venture financing, resources of international funds and organizations, is presented. The main factors influencing the effectiveness of financial support of foreign economic activity of small and medium-sized enterprises are outlined.

Keywords: financial support, foreign economic activity, small enterprises, medium-sized enterprises, sources of financing.

Fig.: 4. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 12.

Nikitchenko Yevhen O. – Postgraduate Student of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)

E-mail: jeka.nikitchenkoo@gmail.com

Суб'єкти середнього та малого бізнесу відіграють важливу роль у сучасній економіці, особливо в умовах воєнного стану, коли економіка стикається з численними викликами. Їх гнучкість, здатність швидко адаптуватися до змін дозволяють таким суб'єктам підприємництва оперативніше реагувати на нові умови та потреби ринку, сприяти досягненню соціальних, економічних та науково-технічних цілей суспільства. Варто зауважити, що, на відміну від великих підприємств, малі та середні підприємства (МП і СП) відрізняються не лише масштабами діяльності, але й мають особливості у фінансовому забезпеченні їх функціонування, зокрема у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Тому дослідження питань фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності малих і середніх підприємств є актуальними і потребують більш ґрунтовного вивчення.

Розгляд специфіки форм та методів забезпечення суб'єктів бізнесу фінансовими ресурсами досліджували вітчизняні науковці, зокрема Свистун Л. А. [1], Возняк Г. В., Кузнецова А. Я. [2], Носань Н., Мартінович В. [3], Школьник І. О. [4] та ін.

Автори у своїх працях приділяють значну увагу теоретичним аспектам організації фінансового забезпечення підприємницької діяльності, таким як сутності цієї категорії, його видам, формам, джерелам фінансування та алгоритму забезпечення. При цьому питання фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств малого та середнього бізнесу потребують відповідної систематизації та узагальнення.

Метою статті є дослідження особливостей фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних малих і середніх підприємств.

Суб'єкти господарювання малого та середнього бізнесу є невід'ємною частиною ринкової економіки, яка сприяє вирішенню численних соціально-економічних та науково-технічних проблем суспільства. Відповідно до Господарського кодексу України суб'єкти господарювання є малими або середніми при дотриманні ряду умов, які зазначені у цьому нормативно-правовому документі (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії визначення розмірів суб'єктів господарювання – юридичних осіб

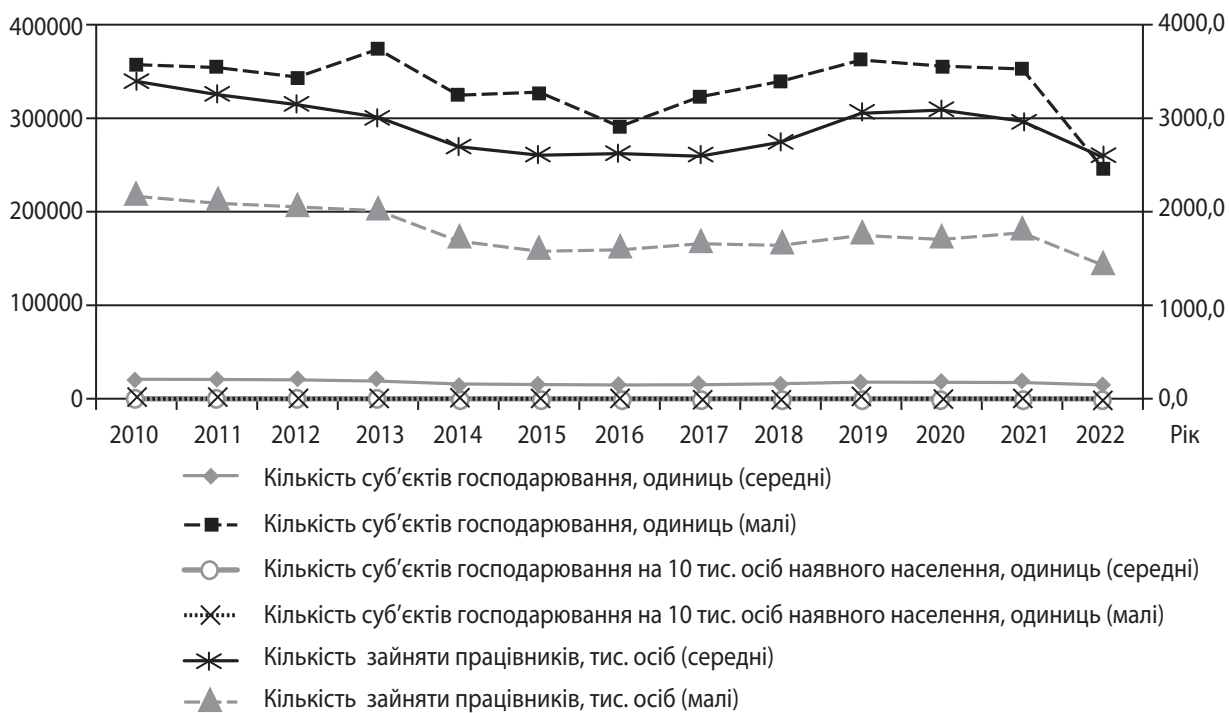
Розмір підприємства	Характеристика умов
Мікропідприємства	Суб'єктами мікропідприємництва є юрособи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ
Малі підприємства	Суб'єктами малого підприємництва є: юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ
Середні підприємства	Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва
Великі підприємства	Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ

Джерело: [5].

Динамічність малого та середнього бізнесу сприяє вирішенню проблем зайнятості населення, стимулює конкуренцію, підвищує експортний потенціал та забезпечує внутрішній ринок споживчими товарами і послугами. Це пояснюється насамперед тим, що малий і середній бізнес здатний швидко впроваджувати зміни у свою діяльність, залучати інвестиційні ресурси, а також ефективніше й оперативніше реагувати на зміни у фінансово-економічному середовищі.

Роль і значення суб'єктів малого та середнього підприємництва можна оцінити за такими індикаторами: кількість малих і середніх підприємств; їх питома вага; кількість працівників, зайнятих на малих і середніх підприємствах; обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) малими і середніми підприємствами та ін. (рис. 1, рис. 2).

Згідно з даними Державної служби статистики України у період з 2010 по 2022 роки спостерігається зменшення кількості підприємств малого

Рис. 1. Динаміка кількості підприємств малого та середнього бізнесу в Україні та зайнятих на них працівників протягом 2010–2022 рр.

Джерело: складено за [6].

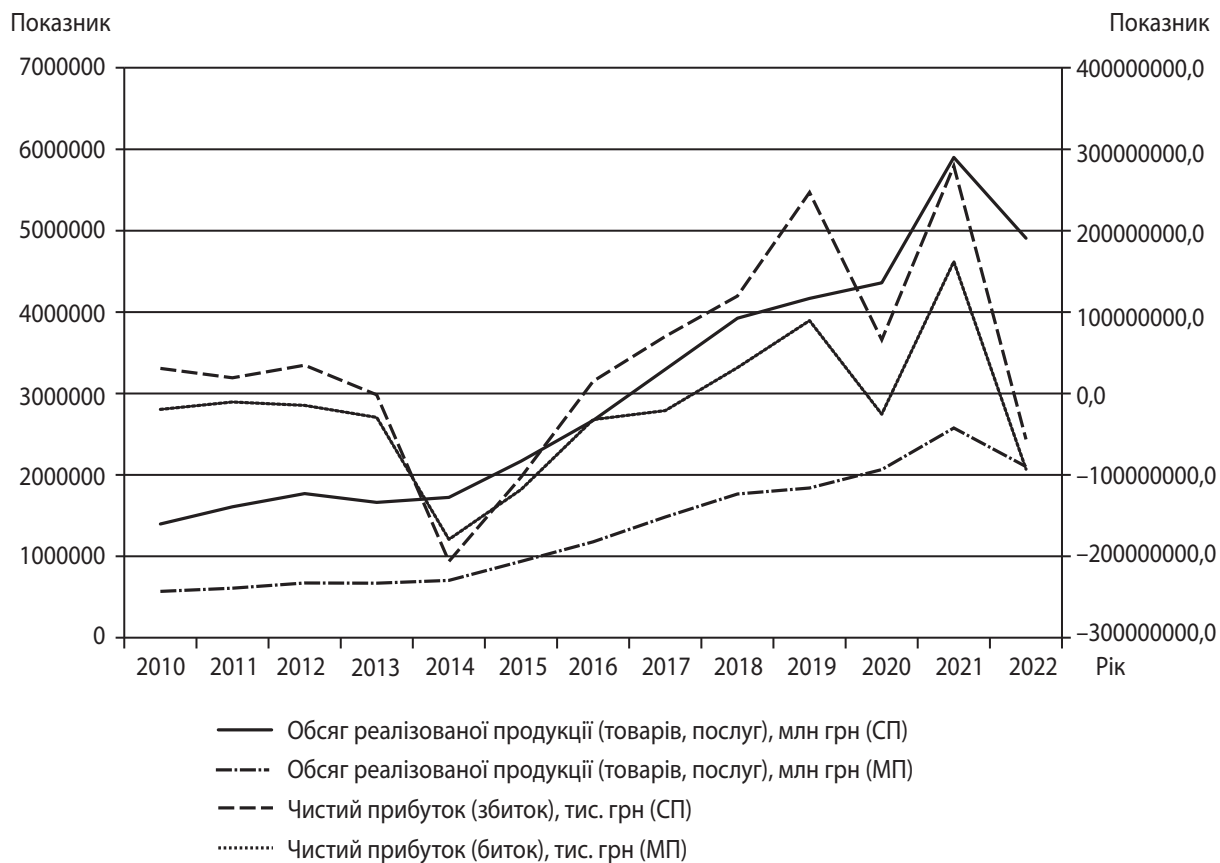
та середнього підприємництва. Так, за період аналізу кількість середніх підприємств зменшилася на 29,5 %, або на 6200 од., а малих – на 31 %, або на 110594 од., що свідчить про складні умови ведення бізнесу та наявні економічні труднощі, які впливають на розвиток малого та середнього підприємництва в Україні. Зазначимо, що питома вага кількості середніх підприємств у загальній кількості підприємств складає в середньому за 2010–2022 роки 4,92 %, а малих – 94,93 %, що підкреслює значну роль малих підприємств у структурі бізнесу країни.

Також варто зазначити, що на середніх підприємствах, в середньому за період аналізу, було задіяно 44,6 % працівників від загальної кількості працівників вітчизняних підприємств і 27,2 % – на малих підприємствах. Таким чином, загальна частка працівників, зайнятих у середньому та малому бізнесі, становить 71,8 %, що підкреслює значний внесок цих підприємств у забезпечення зайнятості населення та їх важливу роль у розвитку економіки країни.

Важливу роль під час функціонування суб'єктів малого та середнього бізнесу мають обсяг доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та розмір фінансових результатів їх діяльності, динаміку яких за 2010–2022 рр. наведено на *рис. 2*.

Варто зауважити, що обсяг доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) малих підприємств за аналізований період збільшився на 1533644,9 млн грн, або на 270 %, а середніх підприємств – на 251 %, що свідчить про значне зростання фінансової активності діяльності цих підприємств і, незважаючи на зменшення їх кількості, вказує на їхню здатність адаптуватися до ринкових умов та економічних викликів. При цьому привертає увагу той факт, що за цей період ефективність діяльності значно погіршилась, і у 2022 році малі підприємства отримали збиток у розмірі 93114442,8 тис. грн, в той час як у 2010 році їх збиток дорівнював 19661443,1 тис. грн, а середні підприємства у 2022 році отримали збиток в обсязі 56358725,4 тис. грн, в той час як у 2010 році вони отримали прибуток в обсязі 30742590,6 тис. грн. Ці показники свідчать про значні зміни у фінансовому становищі підприємств різних розмірів, що може бути наслідком ряду факторів, таких як економічна ситуація в країні, зміни у ринкових умовах, вплив пандемії, військова агресія росії та інші глобальні події.

Одним із напрямів діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу є зовнішньоекономічна діяльність, яка дозволяє підприємствам розширювати свої ринки збуту, залучати іноземні інвестиції, отримувати доступ до нових технологій та підвищувати конкурентоспроможність. Успішне веден-

Рис. 2. Динаміка обсягу доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і фінансових результатів малих і середніх підприємств в Україні за 2010–2022 рр.

Джерело: складено за [6].

ня зовнішньоекономічної діяльності може суттєво вплинути на загальну ефективність і стабільність функціонування підприємств. Для малого та середнього бізнесу участь у зовнішньоекономічній діяльності може стати важливим фактором розвитку, проте вона також супроводжується певними викликами, такими як необхідність дотримання міжнародних стандартів, володіння іноземними мовами, розуміння різниць у законодавстві та культурних особливостях.

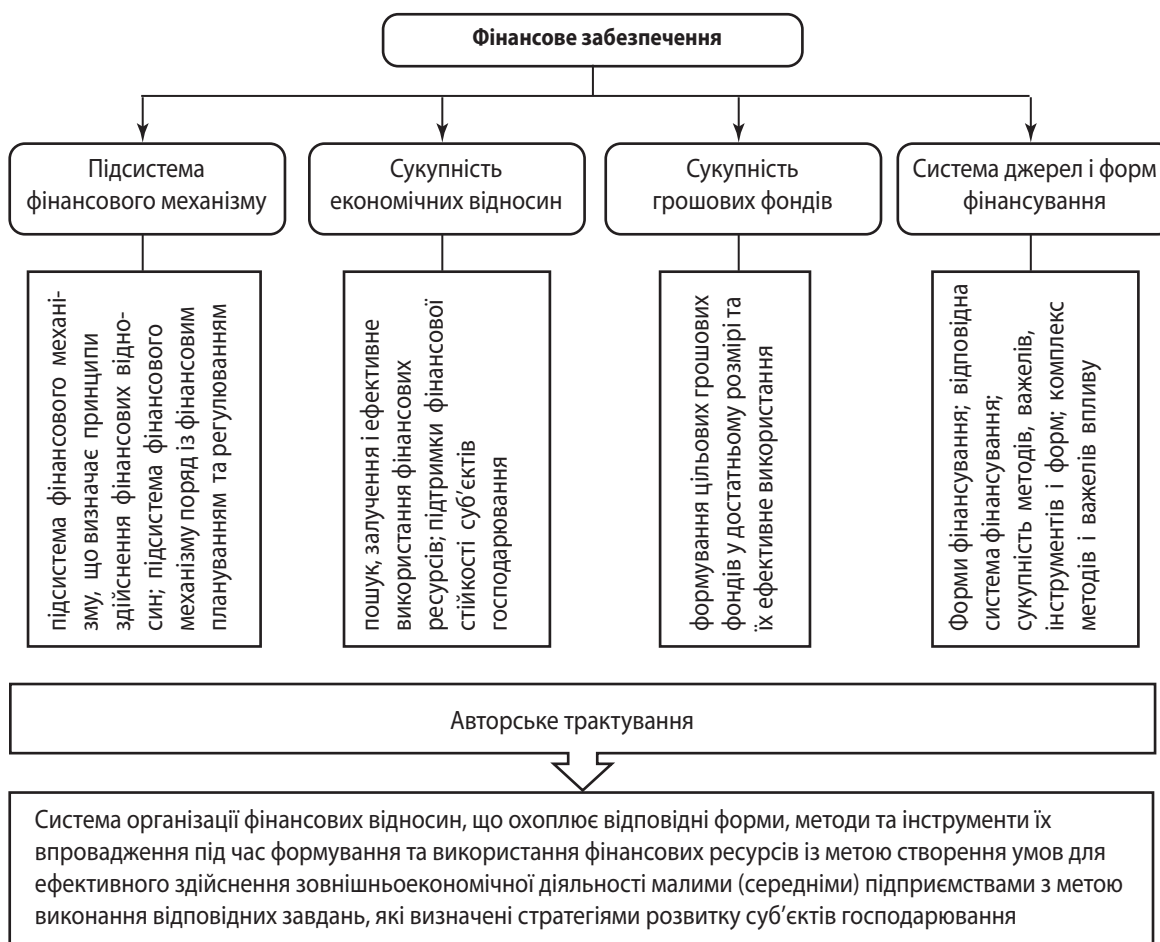
Ефективність ведення зовнішньоекономічної діяльності сприяє відновленню експортного потенціалу та покращенню конкурентоспроможності товарів на світових ринках. До основних факторів, які свідчать про важливість зовнішньоекономічної діяльності для розвитку малих та середніх підприємств і підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародному рівні, належать: збільшення обсягу доходів завдяки доступу до більших і різноманітніших ринків; розширення мережі контактів через вихід на зовнішні ринки; взаємодія із міжнародними партнерами і конкурентами сприяє обміну знаннями та технологіями, що стимулює інноваційний розвиток; зовнішньоекономічна діяль-

ність вимагає покращення управлінських практик, що позитивно впливає на загальний менеджмент суб'єктів господарювання.

Слід зазначити, що зовнішньоекономічна діяльність малого та середнього бізнесу має свою специфіку, що обумовлена їх характерними рисами, а саме обмеженість фінансових і управлінських ресурсів, недостатній міжнародний досвід і обмежені можливості технологічного трансферу, брак технічних навичок для освоєння нових технологій та переважання короткострокових цілей [7].

Малий і середній бізнес відрізняється від великого не лише меншими масштабами діяльності, але особливостями фінансування своєї діяльності, зокрема зовнішньоекономічної діяльності. Однією з ключових проблем ефективного і стабільного функціонування малих та середніх підприємств є можливість отримання необхідних обсягів фінансових ресурсів.

Під час дослідження особливостей фінансування зовнішньоекономічної діяльності МП і СП необхідно здійснити аналіз наявних підходів щодо трактування категорії «фінансове забезпечення». На сьогодні не снує єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «фінансове забезпечення»

Рис. 3. Підходи щодо тлумачення сутності категорії «фінансове забезпечення»

Джерело: складено на основі [1–4; 8–11].

(рис. 3). Різноманітність визначень свідчить про наявність наукового інтересу до цієї проблеми. На основі проведеного дослідження ми дійшли висновку, що під фінансовим забезпеченням зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу слід розуміти систему організації фінансових відносин, що охоплює відповідні форми, методи та інструменти їх впровадження під час формування та використання фінансових ресурсів з метою створення умов для ефективного здійснення зовнішньоекономічної діяльності малими (середніми) підприємствами з метою виконання відповідних завдань, які визначені стратегіями розвитку даних суб'єктів господарювання.

Фінансове забезпечення є ключовим елементом стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю малих і середніх підприємств, оскільки дозволяє ефективно управляти ресурсами, знижувати ризики та забезпечувати їх стабільний розвиток на міжнародних ринках.

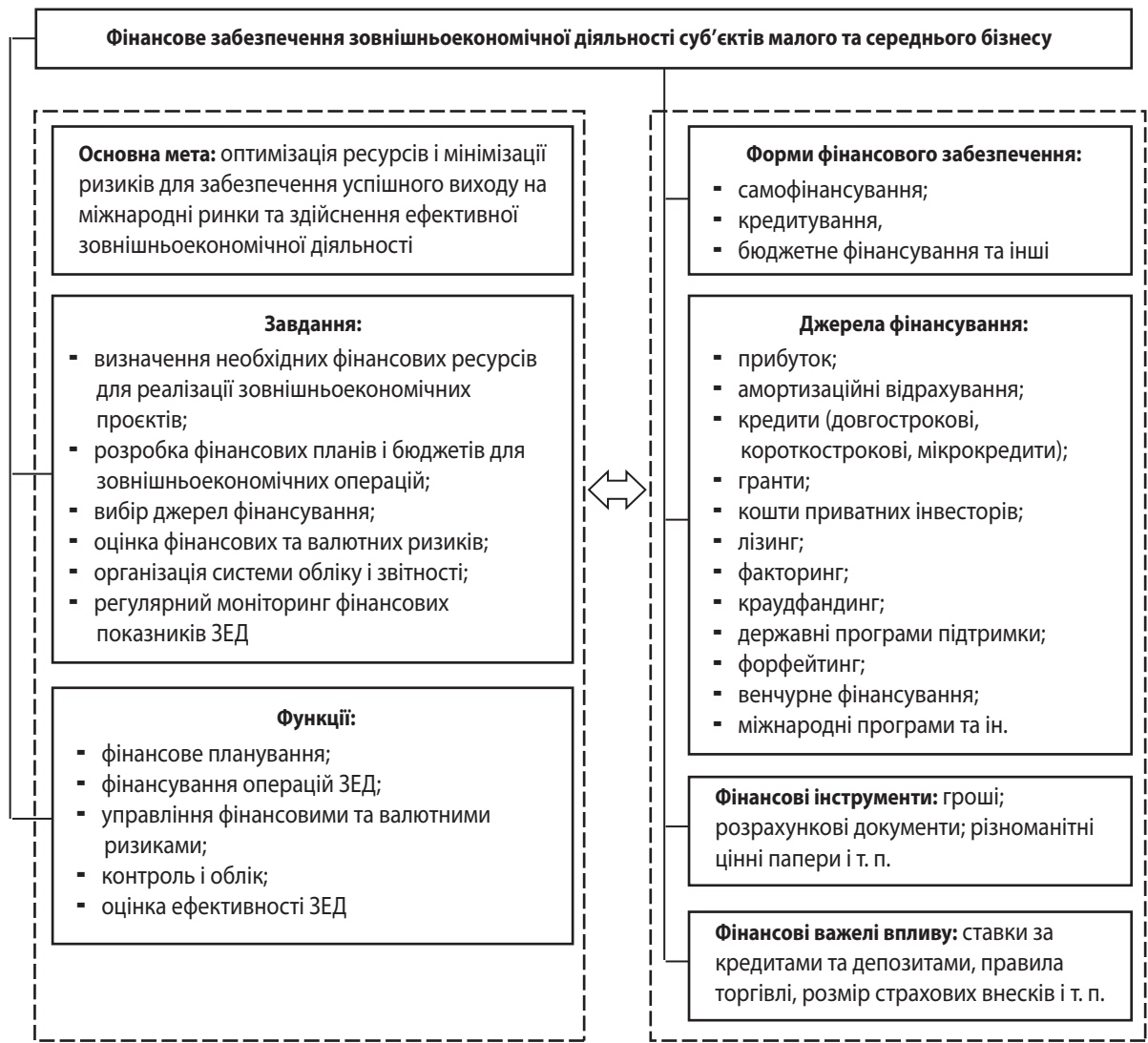
Основна мета фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого

та середнього підприємництва полягає в оптимізації ресурсів і мінімізації ризиків для забезпечення успішного виходу на міжнародні ринки та здійснення ефективної зовнішньоекономічної діяльності.

Структурні елементи фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва наведені на рис. 4.

Фінансове забезпечення ЗЕД суб'єктів малого та середнього бізнесу відбувається за рахунок як традиційних джерел фінансування так і альтернативних (нетрадиційних) джерел. Серед традиційних джерел фінансового забезпечення ЗЕД МП та СП найбільш поширеними у вітчизняній практиці є самофінансування (прибуток, амортизаційні відрахування), банківське кредитування (довгострокові, короткострокові, мікрокредити), а також форфейтинг.

Слід зазначити, що структура джерел фінансування ЗЕД суб'єктів малого та середнього бізнесу має свої специфічні особливості у застосуванні (табл. 2).

Рис. 4. Структурні елементи фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика основних джерел фінансування ЗЕД суб'єктів малого та середнього бізнесу

Джерело фінансування	Стимулюючі фактори до використання	Стримуючі фактори до використання
1	2	3
Прибуток	Незалежність; зниження фінансових витрат; гнучкість у використанні; підвищення фінансової стійкості; швидке прийняття рішення та реагування на зміни на ринку	Ризик недостатнього фінансування; обмеження можливості розширення діяльності
Банківські кредити	Можливість отримати фінансові ресурси; гнучкість у використанні коштів; покращення управління грошовими потоками; можливість розширювати свою діяльність	Високі процентні ставки; зниження фінансової стійкості підприємства; відмова у кредитуванні через кредитну історію позичальника; ризики при коливаннях валютних курсів; можливі обмеження на використання кредитних коштів
Форфейтинг	Швидкість отримання коштів; зменшення ризику неплатежів; поліпшення ліквідності; захист від валютних ризиків і зниження кредитних ризиків	Висока вартість; необхідність якісної документації; ризик змін у законодавстві та регулюванні

1	2	3
Лізинг	Гнучкі умови фінансування; можливість регулярного оновлення основних засобів; відсутність застави та поручителів; розподілення витрат за лізингом на тривалий період	Відсутність можливості продажу обладнання; відсутність права власності; висока вартість у довгостроковій перспективі
Державні програми підтримки	Зниження фінансового навантаження; зменшення ризиків; підтримка інновацій; розширення географії експорту	Адміністративна складність; залежність від державної політики; необхідність звітності; ризик корупції
Гранти	Отримання грантів на безповоротній основі; доступ до експертної підтримки; підтримка інновацій та розвитку	Висока конкуренція; складність підготовки заявок; обмежені цілі і використання; грантові кошти надходять поетапно і повільно
Краудфандинг	Залучення ресурсів на початковому етапі функціонування бізнесу; відсутність вимог до наявності заставного майна; можливість отримання консультації; гнучкість фінансування	Обмежена сума фінансування; зобов'язання перед донорами; висока конкуренція
Ресурси міжнародних фондів та організацій	Можливість залучення значних обсягів фінансових ресурсів; можливість отримання консультативної допомоги	Високоформалізовані вимоги; обмежена доступність з огляду на пріоритетну сферу роботи для фондів та організацій
Венчурне фінансування	Залучення значних коштів; фінансування на безповоротній основі без вимагання забезпечення; відсутність необхідності вилучення протягом періоду дії договору; прискорене зростання підприємства	Втрата частки власності; складний процес залучення коштів; інтенсивний контроль та втручання

Джерело: систематизовано на основі [3; 12].

До основних факторів, що впливають на ефективність фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності малих і середніх підприємств, можна віднести: макроекономічна ситуація в країні, зокрема рівень інфляції, обмінний курс, рівень зайнятості; політична стабільність; фінансові умови на ринку (відсоткові ставки на кредити і депозити; доступність і умови отримання фінансування від банків, мікрофінансових установ, інвестиційних фондів); чинне законодавство, що регулює ЗЕД, включаючи митні правила, податкове законодавство, валютний контроль; кредитоспроможність і фінансова стійкість підприємства; валютне регулювання та можливості здійснення валютних операцій; конкурентоспроможність продукції та послуг; ефективність маркетингової стратегії; доступ до ринків збуту, наявність партнерів і дистриб'юторів; інфраструктура та транспортні зв'язки між країнами; використання сучасних технологій та обладнання; персонал і управлінські компетенції у сфері ЗЕД; використання інформаційних систем і технологій для управління ЗЕД; наявність стимулів для інвестицій в ЗЕД. Ці фактори комплексно впливають на ефективність фінансового забезпечення ЗЕД підприємств малого та середнього бізнесу і визначають їх можливості для успішного функціонування на міжнародних ринках.

ВИСНОВКИ

Діяльність суб'єктів малого та середнього бізнесу у воєнний час є надзвичайно важливою, оскільки вони відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стійкості країни, підтримці робочих місць, адаптації до нових викликів і впровадженні сучасних технологій у складних умовах. Малі та середні підприємства продукують значну частку загального доходу від реалізації продукції, робіт і послуг. До недавнього часу малий та середній бізнес, як правило, ідентифікувався як важливий для внутрішнього ринку, але прискорення процесу глобалізації вплинуло на перетворення суб'єктів малого та середнього підприємництва на рівноправних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансове забезпечення ЗЕД є основою успішного функціонування малих і середніх підприємств на міжнародних ринках, сприяє стабільності зовнішньоекономічної діяльності, стимулює інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств і включає конкретні заходи, спрямовані на практичне досягнення поставлених цілей. Ефективність фінансового забезпечення ЗЕД суб'єктів малого та середнього бізнесу залежить від різних факторів, в тому числі можливості використання різних джерел фінансування, які доповнюють один

одного і можуть бути використані одночасно, забезпечуючи синергетичний ефект щодо подальшого розвитку та відтворення даних суб'єктів господарювання.

Подальші дослідження мають стосуватися розробки основних шляхів покращення фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Свистун Л. А. Підходи до фінансового забезпечення діяльності малих підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 6.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.50>
- Возняк Г. В., Кузнецова А. Я. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні : монографія. Київ : УБС НБУ, 2007. 183 с.
- Носань Н., Мартінович В. Альтернативні форми фінансування суб'єктів малого підприємництва: перспективи використання в Україні. *Економіка та суспільство*. 2020. № 21. С. 71–78.
- Школьник І. О., Кривоzub В. Сучасний стан фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору України. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/20/6-49-55.pdf>
- Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- Кувик В. М. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління*. 2024. № 12.
DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-04-01>
- Прокопенко Н. С., Виклюк М. І., Чигринець С. В. Обґрунтування основних форм фінансового забезпечення відтворювальних процесів у сільському господарстві України. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 71. С. 88–92.
- Стефанишин О. Б. Теоретичні основи визначення сутнісних характеристик, функцій та складових фінансового забезпечення суб'єктів господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 40–43.
- Іванисько Н. М. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 1 (107). С. 156–162.
- Бестужева С. Теоретико-методичні аспекти вибору форми фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-60>
- Приступа Л., Блажівська А. Кредитування як важлива форма фінансування малого та середнього бізнесу в Україні. *Grail of Science*. 2023. № 34. С. 48–54.
DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science>

REFERENCES

- Bestuzheva, S. "Teoretyko-metodychni aspekty vyboru formy finansovoho zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva" [Theoretical and Methodological Aspects of Choosing a Form of Financial Support for Foreign Economic Activity of the Enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 47 (2023).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-60>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- Ivanysko, N. M. "Teoretychni pidkhody do vyznachenia finansovoho zabezpechennia" [Theoretical Approaches to the Definition of Financial Support]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 1(107) (2024): 156-162.
- Kuvik, V. M. "Perspektyvy rozvytku zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv maloho ta serednoho biznesu" [Prospects for the Development of Foreign Economic Activity of Small and Medium-sized Enterprises]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia : ekonomika ta upravlinnia*, no. 12 (2024).
DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-04-01>
- [Legal Act of Ukraine] (2003). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- Nosan, N., and Martinovych, V. "Alternatyvni formy finansuvannia subiektiv maloho pidpriemnytstva: perspektyvy vykorystannia v Ukraini" [Alternative Forms of Financing of Small Business Entities: Prospects for Use in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 21 (2020): 71-78.
- Prokopenko, N. S., Vykliuk, M. I., and Chyhrynets, S. V. "Obgruntuvannia osnovnykh form finansovoho zabezpechennia vidtvoriuvalnykh protsesiv u sil'skomu hospodarstvi Ukrainy" [Justification of the Main Forms of Financial Support of Reproduction Processes in the Agriculture of Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, no. 71 (2023): 88-92.
- Prystupa, L., and Blazhiiivska, A. "Kredytuvannia yak vazhlyva forma finansuvannia maloho ta serednoho biznesu v Ukraini" [Lending as an Important Form of Financing of Small and Medium-sized Businesses in Ukraine]. *Grail of Science*, no. 34 (2023): 48-54.
DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science>
- Shkolnyk, I. O., and Kryvozub, V. "Suchasnyi stan finansovoho zabezpechennia pidpriemstv ahrarnoho sektoru Ukrainy" [The Current State of Financial Support for Enterprises in the Agrarian Sector of Ukraine]. *Visnyk SumDU. Seriiia «Ekonomika»*. 2019. <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/20/6-49-55.pdf>

Stefanyshyn, O. B. "Teoretychni osnovy vyznachennia sutnisnykh kharakterystyk, funktsii ta skladovykh finansovoho zabezpechennia subiektiv hospodariuvannia" [Theoretical Foundations of Determining Essential Characteristics, Functions and Components of Financial Support of Economic Entities]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 10 (2016): 40-43.

Svystun, L. A. "Pidkhody do finansovoho zabezpechennia diialnosti malykh pidpriemstv" [Approaches to Financial Support of Small Enterprises]. *Efektynna ekonomika*, no. 6 (2019).

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.50>

Vozniak, H. V., and Kuznetsova, A. Ya. *Innovatsiina diialnist promyslovykh pidpriemstv ta sposoby yii finansuvannia v Ukraini* [Innovative Activity of Industrial Enterprises and Methods of Its Financing in Ukraine]. Kyiv: UBS NBU, 2007.

Науковий керівник – Гриценко Л. Л., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансових технологій і підприємництва Сумського державного університету Міністерства освіти і науки України

УДК 631.1:339.138

JEL Classification: O31; Q16

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-137-143>

НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЗАСАДАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ

© 2024 ЛУПАК Р. Л., НАКОНЕЧНА Н. В.

УДК 631.1:339.138

JEL Classification: O31; Q16

Лулак Р. Л., Наконечна Н. В. Напрями та інструменти забезпечення розвитку агропідприємництва на засадах впровадження технологій Інтернету речей

У статті виділено важливість активної технологізації та інформатизації агропідприємництва, що не лише впливає на його фінансові, економічні й інші результати, а визначає загальний ступінь продовольчої безпеки національного господарства. Технологію Інтернету речей розглянуто з боку її можливостей комплексно та системно забезпечити послідовність усіх життєво важливих операцій в агросекторі, яка передбачає формування замкнутого виробничого циклу і виведення на ринок сільськогосподарської продукції високої якості та інноваційності. Основні висновки статті стосуються налагодження та розширення державної підтримки агропідприємництва при впровадженні технологій Інтернету речей і згідно з цим виділено інституційний та структурний напрями державної політики і відповідні їм інструменти забезпечення розвитку досліджуваної сфери. Наголошено на пріоритетності формування та удосконалення законодавчо-правового поля і інформаційно-методичного забезпечення, розбудови інституціональної системи управління, розширення сфер співробітництва та партнерства аграрного бізнесу (інституційний напрям) та посилення зорієнтованості аграрного бізнесу на налагодження нових виробництв сільськогосподарської продукції високої доданої вартості та поглибленої переробки з високим рівнем якісних і споживчих характеристик, оптимізацію сировинних джерел і раціональний їх розподіл (структурний напрям) при забезпеченні розвитку агропідприємництва на засадах впровадження технологій інтернету речей. Пріоритетне значення надано процесам модернізації інфраструктурного забезпечення, усунення правових обмежень, посилення стандартів якості та моніторингу і контролю процесів виробництва сільськогосподарської продукції, оптимізації джерел ресурсного забезпечення, розширення інтеграційних і коопераційних відносин тощо.

Ключові слова: агропідприємництво, аграрний бізнес, Інтернет речей, інформаційні технології, державна політика, підприємства.

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.

Лулак Руслан Любомирович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: I-2980-2017

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Наконечна Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: nakonnat@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1377-4315>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/941920>